

DE ONDERWIJSVISITATIE
VERKORTE PROCEDURE
Schoolontwikkeling

De bachelor-na-bacheloropleiding Schoolontwikkeling
aan de Katholieke Hogeschool VIVES

www.vluhr.be Brussel - mei 2018

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE - VERKORTE PROCEDURE
SCHOOLONTWIKKELING - KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES**

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2018/12.784/12

DEEL I ALGEMEEN DEEL	5
De onderwijsvisitatie – verkorte procedure	
Schoolontwikkeling – Katholieke Hogeschool VIVES	7
DEEL II OPLEIDINGSRAPPORT	13
BIJLAGEN	19
Bijlage 1 Personalia van de leden van de visitatiecommissie	20
Bijlage 2 Bezoekschema	22

DEEL 1

Algemeen deel

DE ONDERWIJSVISITATIE VERKORTE PROCEDURE

Schoolontwikkeling

1 Inleiding

In het najaar van 2015 en het voorjaar van 2016 heeft de visitatiecommissie Schoolontwikkeling in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholenraad (VLUHR) de bachelor-na-bacheloropleiding Schoolontwikkeling gevisiteerd. Dit initiatief kaderde in de werkzaamheden van de VLUHR op het vlak van de externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse hogescholen en universiteiten gevolg geven aan de decretale verplichtingen terzake.

De bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de visitatiecommissie werden vastgelegd in het visitatierapport "Schoolontwikkeling - Een evaluatie van de kwaliteit van de bachelor-na-bacheloropleiding Onderwijs: schoolontwikkeling aan de Vlaamse hogescholen", dat werd gepubliceerd op 25 mei 2016.

De betrokken opleidingen hebben vervolgens een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De bachelor-na-bacheloropleiding Schoolontwikkeling aan de Katholieke Hogeschool VIVES kreeg van de NVAO een accreditatie met beperkte geldigheidsduur. De accreditatie werd toegekend voor een periode van 2 jaar, met name tot 1 oktober 2018.

2 Verkorte procedure

De decreetgever voorziet dat de accreditatie van een opleiding met een beperkte geldigheidsduur plaatsvindt via een verkorte procedure. Een nieuwe externe beoordeling (m.i.v. een gepubliceerd rapport) moet worden uitgevoerd. Op basis daarvan neemt de NVAO een besluit dat zij publiceert in een accreditatierapport.

Onderhavig rapport bevat de resultaten van de externe beoordeling van de bachelor-na-bacheloropleiding Schoolontwikkeling aan de Katholieke Hogeschool VIVES. De beoordeling werd uitgevoerd door een visitatiecommissie, samengesteld uit onafhankelijke experts (cfr. infra) en gecoördineerd door de VLUHR. De beoordeling van de opleiding heeft, zoals decretaal bepaald, alleen betrekking op die generieke kwaliteitswaarborgen die als onvoldoende werden beoordeeld, in casu generieke kwaliteitswaarborg 3, gerealiseerd eindniveau.

3 De visitatiecommissie

3.1 Samenstelling

De visitatiecommissie die deze 'verkorte' visitatie uitvoerde, bestond uit leden met vakdeskundige, beleids-, onderwijskundige, internationale en auditexpertise. De commissie bestond uit vier commissieleden waaronder twee commissieleden uit de oorspronkelijke visitatiecommissie. De commissie voor de verkorte procedure werd op 18 oktober 2017 door de VLUHR ingesteld, na positief advies van de NVAO, d.d. 24 juli 2017.

De commissie was als volgt samengesteld:

- Voorzitter:
 - **Ludo Heylen**, Directeur Centrum voor Ervaringsgericht onderwijs te Leuven.
- Domeinskundig leden:
 - **Ruben Vanderlinde**, Doctor in de pedagogische wetenschappen; Tenure Track docent binnen de vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent.
 - **Fransien Vandermeersch**, Directeur Sint –Pieterscollege Blankenberge.
- Student-lid:
 - **Ken Barrix**, Pedagogisch ICT- & gezondheidscoördinator Scholengroep Brussel, student Schoolontwikkeling, Odisee.

Klara De Wilde, coördinator Kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR, trad op als projectbegeleider en secretaris.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

4 Werkwijze

Ter voorbereiding van de verkorte visitatie heeft de betrokken opleiding een zelfevaluatie-rapport opgesteld waarin de opnieuw te beoordelen generieke kwaliteitswaarborg(en) werd(en) besproken. Het zelfevaluatie-rapport werd op 1 december 2017 aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR overgemaakt, die het op haar beurt aan de commissieleden bezorgde. De visitatiecommissie kreeg aldus de gelegenheid deze informatie zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden.

Het bezoek van de visitatiecommissie vond plaats op 9 februari 2018. Tijdens het bezoek heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de opleidingsverantwoordelijken, docenten en studenten. Het bezoekschema is toegevoegd als bijlage 2.

Als laatste stap in het proces heeft de commissie, conform het visitatieprotocol "Handleiding voor de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs, Brussel, augustus 2015", haar bevindingen en conclusies omtrent de te beoordelen generieke kwaliteitswaarborg(en) in voorliggend rapport vastgelegd. De opleiding werd hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren.

DEEL 2

Opleidingsrapport

KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES

Bachelor in het onderwijs: schoolontwikkeling

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerd eindniveau van de bachelor-na-bacheloropleiding Schoolontwikkeling als voldoende

Beoordeling 2016

In het visitatierapport 2016 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor de generieke kwaliteitswaarborg 3 'Gerealiseerd eindniveau'.

De commissie vond dat de toetsing de realisatie van de beoogde leerresultaten onvoldoende weerspiegelde. Zij baseerde haar oordeel onder meer op de weinig uitdagende toetsing, de matige kwaliteit van de bachelorproeven en meer globaal op het ontbreken van een toetsbeleid waarin de relatie tussen de evaluatie en de gedragsindicatoren helder aangetoond wordt. De commissie vroeg de opleiding dringend werk te maken van een toetsvisie die afgestemd is op het beoogde doelpubliek. Daarbij formuleerde zij de volgende aanbevelingen:

- Maak de examens minder op reproductie gericht en overweeg (meer) open boek examens te introduceren.
- Zorg ervoor dat alle rollen (ondersteuner, onderzoeker, verbinder van know how, coördinator van de lerende school, innovator en *reflective professional*) voldoende vertegenwoordigd zijn in de evaluatiecriteria van de opdrachten en examens, in het bijzonder in het geval van de bachelorproef.
- Verbeter de feedback op examens en taken.
- Laat het schoolontwikkelingstraject meer op de voorgrond komen in de bachelorproef.

Beoordeling hervisitatie

De commissie stelt vast dat de opleiding sinds de publicatie van het vorige visitatierapport duidelijke stappen heeft gezet rond GKW 3. In de documenten zijn deze stappen helder omschreven en ze getuigen volgens de commissie van visie op evaluatie. De stappen zijn bovendien gekoppeld aan een helder en realistisch tijdspad.

Dat de opleiding in het verbeterplan ruimer heeft gewerkt dan GKW 3 en ook hervormingen doorvoerde rond GKW 1 en 2, vindt de commissie een moedige beslissing. Zo heeft de opleiding

nieuwe gedragsindicatoren geformuleerd die een duidelijke vertaling zijn van de leerresultaten en die aftoetsbaar zijn. Het programma werd aangepast waarbij de verschillende rollen van de schoolontwikkelaar evenwichtig aan bod komen en waarbij de ontwikkeling van de coachende en ondersteunende vaardigheden meer wordt geaccentueerd. Verder werden de onderwijs- en leervormen afgestemd op het doelpubliek van *adult learner*. De aanpassingen werden grondig besproken binnen het opleidingsteam. Het kernteam werd ook opnieuw samengesteld en zoals de commissie kon vaststellen tijdens de gesprekken, engageren zij zich ten volle voor het nieuwe curriculum. De opleiding zal ook in de toekomst gastlectoren inschakelen, die vanuit hun functie nauw betrokken zijn bij het aspect schoolontwikkeling. Het zou goed zijn om die expertise ook binnen het kernteam te kunnen verankeren. Het nieuwe curriculum wordt vanaf dit academiejaar uitgerold. Vermits het programma gespreid wordt over drie jaren, is de volledige uitwerking van de hervormingen nog niet zichtbaar. De opleiding heeft het lopende programma al bijgestuurd en de effecten daarvan zijn zichtbaar, zoals hierna wordt beschreven.

Uit de documenten en de gesprekken leidt de commissie af dat de opleiding beschikt over een breed gedragen en helder toetsbeleid dat bovendien gekaderd en gekoppeld is aan het overkoepelende toetsbeleid van de hogeschool. De focus ligt op het competentiegericht evalueren, waarin alle rollen van de schoolontwikkelaar aan bod komen en dat rekening houdt met de student als *adult learner*.

De opleiding heeft volgens de commissie een valide en betrouwbaar systeem van toetsing uitgewerkt. De toetsmatrix toont aan dat alle leerresultaten gespreid getoetst worden in de verschillende opleidingsonderdelen. Er is variatie in toetsvormen en er wordt vooral gewerkt met authentieke contexten waardoor de student beter wordt aangesproken als *adult learner*. Er is ook aandacht voor formatief (feedback en coaching) en summatief evalueren. *Peer- en selfassessment* worden toegepast, zij het dat de studenten in de gesprekken niet steeds het verschil maken tussen *peercoaching* en *peerevaluatie*. De beoordeling gebeurt geregeld intersubjectief, waarbij de (mede)studenten en het werkveld betrokken worden. Ter ondersteuning van de beoordeling heeft de opleiding scorewijzers ontwikkeld waarin de leerresultaten en de gedragsindicatoren terug te vinden zijn.

Over de gespreksgroepen heen is 'transparantie' aangestipt als zijnde een sterkte binnen de opleiding. Het is voor de studenten bij elke opdracht duidelijk wat de verwachtingen zijn en welke gedragsindicatoren bij de opdracht worden geëvalueerd. De studenten ervaren het werken met de scorewijzers als helder en duidelijk. Ze ervaren houvast op dit vlak.

Een ander sterk punt dat in de gesprekken aangehaald werd, is de flexibiliteit. De opleiding gaat telkens na of de opdrachten qua timing haalbaar zijn voor de studenten. Als de inhoud van een opdracht moeilijk ligt voor een student, is dat bespreekbaar en wordt een alternatief uitgewerkt. De studenten waarderen ook dat ze hun mening over de examen konden bespreken in een individueel gesprek.

De commissie is in de gesprekken nagegaan hoe de studenten begeleid worden in hun leerproces. De studenten bevestigen dat ze feedback krijgen na elk examen en ze kunnen ook steeds terecht bij de lectoren. Verder zijn coaching- en reflectiemomenten ingeroosterd in het programma. Voor het schoolontwikkelingsproject krijgt elke student een individuele begeleider die minstens éénmaal per semester een gesprek heeft met de student. Daarbij wordt gekeken hoe de student het coachen van het ontwikkelingsproces ervaart en waar hij tegenaan loopt. De leidraad voor reflectie vormt de basis van de gesprekken en de begeleider maakt van elk begeleidingsgesprek een verslag. Wat de portfolio betreft is dat nu vooral een verzameling van reflecties. Tijdens de gesprekken hoorde de commissie dat de studenten alle stappen bespreken met de lectoren maar

er wordt geen neerslag in het portfolio bijgehouden. Het zou goed zijn mocht er een neerslag komen van de tussentijdse feedbackgesprekken. Op die manier kan het effect van coaching gevisualiseerd worden en zelfregulering bij de student versterkt worden. De studenten getuigden dat ze in de coachingsgesprekken uitgedaagd worden om zelf oplossingen voor de problemen te zoeken. Inhoudelijke feedback over de inhoud van het ontwikkelingsproject komen in de verschillende opleidingsonderdelen aan bod, zo vernam de commissie. De studenten bevestigen dat bij de start van elke les ruimte is om de stand van zaken van het onderzoek te delen.

De toetsvormen zijn transparant opgemaakt en worden besproken binnen de toetscommissie. Bij het opstellen van de toetsvormen hebben de lectoren gebruik gemaakt van het screeningsdocument 'richtlijnen toetsing'. Het screeningsinstrument heeft bij de docenten werkpunten blootgelegd waarmee ze aan de slag gegaan zijn: het inbouwen van meer flexibiliteit bij de evaluatie, een meer participerende manier van evalueren, nog meer procesgericht evalueren. Iedere lector heeft ook zijn evaluatievormen toegelicht tijdens een vergadering van de toetscommissie. Er werd gezamenlijk bepaald aan welke opleidingsonderdelen de gedragsindicatoren werden gekoppeld en welke toetsvormen gebruikt zouden worden. Op die manier werd alles afgedekt en overlap vermeden. Uit de gesprekken blijkt dat de kernlectoren deel uitmaken van de toetscommissie. De commissie kan begrijpen dat in een periode van verandering alle lectoren betrokken worden, maar suggereert om naar de toekomst toe de samenstelling van de toetscommissie te herzien.

De commissie heeft de examenopdrachten bestudeerd en vindt dat die in lijn liggen van wat van een bachelorniveau mag verwacht worden. Er worden geen beheersingsniveaus aangeduid maar er wordt wel duidelijk verwacht dat studenten meer kunnen dan enkel reproduceren of toepassen. Het gaat om kritische reflectie en zoeken naar oplossingen voor niet vertrouwde problemen. De opdrachten sluiten naar het einde toe af op integratieniveau. De bachelorproef is daarbij een duidelijk sluitstuk.

Het opzet en de beoordeling van de bachelorproef is terug te vinden in het vademecum banabaproef. De bachelorproef is een schoolontwikkelingsproject dat de student in zijn eigen school moet uitvoeren. Bij de beoordeling worden verschillende elementen in rekening gebracht (product, presentatie, samenwerking en portfolio) en worden verschillende beoordelaars betrokken (docenten, medestudenten, werkveld). Uit het vademecum kan de commissie niet afleiden hoe de onderlinge weging gebeurt en welke invloed elke beoordelaar heeft. Niettegenstaande de opleidingsverantwoordelijken de weging konden verduidelijken en de studenten de beoordeling transparant vonden, zou de commissie de weging graag geëxpliciteerd zien.

De commissie is tevreden over het niveau van de gelezen bachelorproeven. Het ontwikkelingsproces en het schoolontwikkelingstraject komen hier duidelijker tot uiting. De commissie kan zich ook vinden in de toegekende punten. Ter versterking van het nieuwe curriculum wil ze de opleiding enkele aanbevelingen meegeven. Ten eerste adviseert ze om het gewicht van de kwantitatieve onderzoeksmethodes in de bachelorproef (en in het curriculum) te bewaken. Nu domineren deze methodes in de gehanteerde onderzoeksmethodologie van de gelezen bachelorproeven terwijl de kwalitatieve onderzoeksmethodes wat ondergesneeuwd lijken. Ten tweede adviseert ze om de relatie tussen het portfolio en de bachelorproef te bewaken en het portfolio gericht in te zetten in functie van het schoolontwikkelingsproject. Voor de commissie was het niet zo duidelijk hoe beide producten zich tot elkaar verhouden. Het portfolio lijkt nu vooral een instrument waarin documenten en reflecties worden verzameld maar het zou naar een leerportfolio in functie van de bachelorproef moeten evolueren. Ten slotte zou de netwerking en het opbouwen van internationale connecties meer gelinkt kunnen worden aan het ontwikkelingsproject van de student.

Samenvattend is de commissie van mening dat de beoogde leerresultaten behaald worden. De opleiding heeft een valide en betrouwbaar toetsingssysteem uitgewerkt waarin de verschillende rollen van schoolontwikkelaar geëvalueerd worden. De studenten zijn goed op de hoogte van wat van hen verwacht wordt en waarop ze geëvalueerd worden. De examenopdrachten en de kwaliteit van de bachelorproeven zijn aan de maat. De commissie besluit dat de kwaliteit wordt geborgd en kent dan ook de score voldoende toe aan generieke kwaliteitswaarborg 3 'Gerealiseerd eindniveau'.

De commissie wenst nog uitdrukkelijk te vermelden dat ze sterk gelooft in de toegevoegde waarde van bachelors schoolontwikkeling in het Vlaamse onderwijslandschap. Er is duidelijk behoefte in scholen om systematisch en professioneel bezig te zijn met schoolontwikkeling. Dat gebeurde in het verleden te weinig. De commissie vraagt aan de Vlaamse Overheid hier uitdrukkelijk aandacht voor te hebben en schoolontwikkeling actief te ondersteunen door bijvoorbeeld het systeem van incentives voor onder meer HIVO-afgestudeerden door te trekken naar afgestudeerden van deze banaba.

INTEGRAAL EINDOORDEEL VAN DE COMMISSIE

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau (2016)	Voldoende
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsleerproces (2016)	Voldoende
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau (2018)	Voldoende ¹

Gegeven de bovenstaande positieve score die bij de herbeoordeling aan generieke kwaliteitswaarborg 3 werd toegekend, en de positieve scores die in het visitatierapport uit 2016 werden toegekend, is het eindoordeel van de bachelor-na-bacheloropleiding Schoolontwikkeling aan de Katholieke Hogeschool VIVES, conform de beslisregels, voldoende.

¹ De generieke kwaliteitswaarborg wordt beoordeeld op een tweepuntenschaal onvoldoende/voldoende.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Personalia van de leden van de visitatiecommissie

Ken Barrix

Ken Barrix behaalde het diploma Bachelor Lager onderwijs – specialisatie lichamelijke opvoeding en bewegingsrecreatie aan de Europese Hogeschool Brussel (nu Odisee). Hij startte in 2004 als onderwijzer in een lagere school, waar hij naast lesgeven, ook taken als ict-coördinator en beleidsmedewerker opnam. Sinds 2013 is hij pedagogisch coördinator ict & gezondheid in de scholengroep Brussel. In 2015 startte hij met de opleiding Schoolontwikkeling aan Odisee.

Ludo Heylen

Ludo Heylen is Master in de Pedagogische Wetenschappen, afdeling onderwijskunde. Tussen 1981 en 1999 was hij werkzaam in de lerarenopleiding waar hij verschillende les- en begeleidingsopdrachten opnam en veel ervaring opdeed omtrent activerende werkvormen, competentiegericht evalueren en internationalisering. Sinds 1999 is hij als wetenschappelijk medewerker betrokken bij diverse projecten van KU Leuven en is hij verbonden aan het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs. Reeds een aantal jaar is hij daar directeur van Cego vorming en Consult en stuurt hij het vormingscentrum aan. Verder is hij ook Lop-voorzitter basisonderwijs Aarschot.

Ruben Vanderlinde

Ruben Vanderlinde is Doctor in de Pedagogische Wetenschappen en is werkzaam als docent aan de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent. Zijn onderzoeksinteresses situeren zich op het gebied van opleidingsdidactiek en lerarenopleiding, schoolontwikkeling en het gebruik van Informatie en Communicatietechnologie (ICT) in onderwijs. Hij publiceert over deze topics in internationaal wetenschappelijk *peer-reviewed* tijdschriften (ISI listed), alsook in bijdragen bestemd voor de onderwijspraktijk. Hij is (mede)lesgever van de opleidingsonderdelen 'Onderwijsinnovatie', 'Opleidingsdidactiek', en 'Vakdidactiek Pedagogische Wetenschappen' in de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen en de Specifieke Lerarenopleiding. Sinds oktober 2016 is hij ook voorzitter van de opleidingscommissie Specifieke Lerarenopleiding van de Universiteit Gent. Hij is methodologisch gespecialiseerd in mixed method onderzoek. Hij maakte deel uit (tot 2015) van de board van de Europese organisatie voor praktijkonderzoekers rond leren en instructie (EAPRIL), is secretaris van het Vlaams Forum voor Onderwijsonderzoek (VFO), en mede-oprichter van het International Forum voor Teacher Educator Development (InFo-TED).

Fransien Vandermeersch

Fransien Vandermeersch studeerde Taal-en Letterkunde aan de KUL en studeerde af met een eindwerk rond literatuur en beeldende kunst. Vanaf 1981 werkte ze als leraar Nederlands en Engels aan het Margareta-Maria-Instituut in Kortemark. Naast lesgever vervulde ze er ook de taak van coördinator. Vanaf 2002 was ze werkzaam in de pedagogische begeleidingsdienst van Brugge als begeleider voor leraren Nederlands en als schoolbegeleider van enkele scholengemeenschappen. In 2005 startte ze als directeur van het Sint-Pieterscollege in Blankenberge, waar ze mee aan de wieg stond van de implementatie van het digitaal leren (met behulp van de iPad). Ze maakt deel uit van diverse onderwijsgerelateerde werkgroepen waaronder WIVO, SOK, codi aso, cva-groep 12. Nascholingscentra deden een beroep op haar voor onderwerpen binnen de domeinen onderwijskunde, didactiek, coaching, professionele deskundigheidsbevordering, change en implementatie van vernieuwingsprocessen.

BIJLAGE 2

Bezoekschema

09:30	Verwelkoming
09:30–11:00	Intern overleg
11:00–12:00	Opleidingsverantwoordelijken
12:00–13:00	Lunch
13:00–14:00	Studenten
14:00–14:15	Intern overleg
14:15–15:15	Docenten
15:15–15:45	Vrij spreekuur
15:45–17:15	Vorbereiding mondelinge rapportering
17:15	Mondelinge rapportering